

НАУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПРОФЕСОРСЬКО-ВИКЛАДАЦЬКОГО СКЛАДУ І СТУДЕНТІВ

З часу утворення у 1983 році економіко-правового факультету важливою складовою його функціонування була науково-дослідна робота, в організації якої значна увага приділялася підвищенню рівня наукових досліджень та вимог до їх змісту. Досягалася ця мета шляхом інтенсифікації науково-дослідної роботи, поглиблення співпраці і кооперування факультету з іншими навчальними закладами та науковими установами, широкого залучення до дослідницької роботи учених Національної академії правових наук України та інших галузевих академій, упровадження наукових результатів у навчальний процес, залучення до наукової діяльності студентської обдарованої молоді.

Значний позитивний вплив на розвиток НДР факультету має наукова школа господарського права, започаткована завдяки директору Інституту економіко-правових досліджень, академіку НАН України, професору В.К. Мамутову. Значний внесок у подальший її розвиток внесли викладачі факультету — доктор юридичних наук, професор С.З. Михайлін, доктор юридичних наук, професор О.О. Чувпило, декан факультету, доктор юридичних наук, член-кореспондент Національної академії правових наук України, професор А.Г. Бобкова, член-кореспондент Національної академії правових наук України, професор В.Д. Волков та інші вчені. В рамках цієї наукової школи на факультеті з 90-х років функціонує аспірантура за спеціальністю 12.00.04. «Господарське право; господарсько-процесуальне право», а у 2013 році була відкрита докторантура з названої спеціальності.

Відкриття докторантури було зумовлено високим рівнем попиту на правознавців найвищої кваліфікації цього профілю у всій державі й особливо у Східній Україні — одному з провідних науково-промислових регіонів, що формує значну частку економічного і наукового потенціалу країни; необхідністю правового забезпечення зовнішньополітичного курсу України щодо євроінтеграції, який передбачає запровадження в нашій державі європейських стандартів правового забезпечення розвитку економіки; воно також пов'язано із розширенням наукових досліджень у декількох напрямках сучасного господарського права, що здійснюється економіко-правовим факультетом Донецького національного університету. Базою для докторантури є кафедра господарського права, яка є випускаючою в університеті з 1983 року.

Значною мірою розвитку науково-дослідної роботи на факультеті сприяла тісна співпраця з колективом Інституту економіко-правових досліджень НАН України. Вчені факультету беруть участь у роботі Спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських і докторських дисертацій за спеціальністю 12.00.04. «Господарське право; господарське процесуальне право», яка діє в інституті, а декан факультету А.Г. Бобкова є заступником голови Спеціалізованої вченої ради. Проводяться спільні дослідження з багатьох наукових тем, які пов'язані з правовим забезпеченням економічного розвитку Донецького регіону і України в цілому. З початку двотисячних років спільно з Інститутом економіко-правових досліджень НАН України вчені факультету досліджували такі проблеми як: «Становлення та розвиток комунального права в Україні»; «Методологічні основи дослідження економіко-правових проблем управління великим регіоном» та «Правове забезпечення рекреаційної діяльності Північного Приазов'я», теми «Економіко-правове забезпечення розвитком великого регіону»; підтему «Економіко-правове забезпечення реструктуризації господарського комплексу в прибережній смузі Азовського моря» теми «Економіко-правове забезпечення розвитку

виробничо-територіальних систем»; підтему «Економіко-правовий механізм розвитку соціально-економічних територіальних систем» теми «Економіко-правове забезпечення розвитку виробничо-територіальних систем».

Результати наукових досліджень оприлюднюються у фахових журналах «Правничий часопис Донецького університету» та «Економіка і право» ІСПД НАН України, до складу редколегій яких входять провідні вчені інституту і факультету. З урахуванням результатів наукових досліджень одразу після прийняття Господарського кодексу України було видано фундаментальний підручник «Господарське право України» та «Хозяйственный кодекс Украины (Научно-практический комментарий)», в написанні яких взяли участь вчені інституту і юридичних кафедр економіко-правового факультету.

У межах творчих зв'язків разом з Інститутом економіко-правових досліджень НАН України проводяться міжнародні науково-практичні конференції «Місто, регіон, держава: економіко-правові проблеми містознавства», за результатами яких видається збірник наукових праць «Місто, регіон, держава: проблеми розмежування повноважень»; виконуються магістерські та кандидатські дисертації, здійснюється експертно-наукова робота щодо проектів нормативних актів органів місцевого самоврядування. За результатами спільної наукової роботи видано декілька колективних монографій і збірок статей, зокрема: «Місцеве самоуправління в Україні: проблеми і перспективи», «Город, регион, государство: экономико-правовые проблемы градостроения» тощо.

Водночас факультет активно співпрацює з Київським регіональним відділенням академії правових наук України, спільно з яким опрацьовується науково-дослідний проект «Основи європеїзації права»; з кафедрою державного будівництва та місцевого самоврядування Національної юридичної академії ім. Ярослава Мудрого, юридичним факультетом Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка, іншими вузами України.

Позитивний вплив на розвиток наукових досліджень викладачів факультету мають міжнародні зв'язки з вищими навчальними закладами США, Греції, Нідерландів, Великобританії, Німеччини, Польщі та інших країн. Серед найбільш ефективних форм співпраці — виконання спільних наукових та науково-освітніх проектів; залучення викладачів іноземних вузів до навчання наших студентів; участь у конференціях, наукових семінарах, стажування та підготовка наукових досліджень викладачів спеціальності в провідних закордонних вузах, серед яких — Оксфордський університет та Лондонський університет Королеви Марії (Великобританія), Пітсбургська школа права (м. Пітсбург, США), Європейський університет (Італія); університет м. Регенсбург та Інститут міжнародного приватного права ім. Макса Планка (м. Гамбург, Німеччина); університет м. Амстердам (Нідерланди); Ягелонський університет (м. Краков, Польща); Центрально-європейський університет (м. Будапешт, Венгрія), університет «Аристотель» і університет «Солоніки» (Греція) та ін.

Зокрема, лише з початку 2013 року в рамках співробітництва із зарубіжними партнерами відбулися наступні наукові заходи: згідно з угодою про співпрацю з «BEITEN BURKHARDT» (Німеччина) студенти економіко-правового факультету ДонНУ взяли участь у міжнародних змаганнях з міжнародного публічного права ім. Ф. Джессапа у м. Києві (13–18 лютого 2013 року); у рамках співпраці з Пітсбургським університетом старший викладач кафедри конституційного і міжнародного права З.Й. Опейда взяла участь у якості судді у змаганнях з міжнародного комерційного арбітражу ім. Віса у м. Відень (Австрія, квітень 2013 року); відповідно до угоди з

Ліпецьким державним технічним університетом, студенти і викладачі економіко-правового факультету ДонНУ взяли участь у травні 2013 року у Міжнародному молодіжному юридичному форумі «Екологічна безпека в сучасному світі»; спільно з Російським університетом дружби народів, Мережевим університетом країн-учасниць СНД здійснюється підготовка студентів-магістрів за програмою подвійних дипломів тощо.

Колектив факультету регулярно виступає організатором та співорганізатором різноманітних наукових заходів.

У березні 2010 року зусиллями кафедри конституційного і міжнародного права та Центру міжнародного і європейського права була організована і проведена Міжнародна науково-практична конференція «Права людини і основоположні свободи: міжнародні стандарти та національний вимір»; у грудні 2010 року на факультеті був проведений Міжнародний круглий стіл «Конвенція про захист прав людини і основопологаючих засадничих свобод: 60 років європейських цінностей»; у квітні 2011 року — Міжнародна науково-практична конференція «Міжнародні і національні механізми захисту прав людини: сучасні виклики»; у листопаді 2011 року спільно з Донецькою обласною державною адміністрацією, Донецькою обласною радою, Ліпецькою обласною радою (Російська Федерація) було проведено Міжнародний конкурс «Ділова гра: Європейський суд з прав людини»; у лютому 2012 року за підтримки Координаційної ради молодих юристів Міністерства юстиції України, ВА/ROLI відбувся семінар-тренінг «Правова просвіта як напрям попередження ксенофобії»; у лютому 2012 року за участю Департаменту співробітництва з СОТ та з питань торгового захисту Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Гродненського державного університету ім. Янки Купали, РУДН, ЕНУ ім. Л.Н. Гумільова, Вільнюського університету на економіко-правовому факультеті було проведено Міжнародний семінар експертного рівня «Використання стандартів СОТ та ЄС для розвитку національних економік»; у березні 2012 року економіко-правовий факультет ДонНУ та Центр дослідження проблем законодавства і конституційної юстиції організували Регіональну науково-практичну конференцію «Правова система України у світовому вимірі: стан та перспективи розвитку». Окрім того, через кожні два роки, у квітні місяці проводяться традиційні наукові конференції викладачів, за результатами яких видаються збірники матеріалів.

Тільки за 2011–2012 навчальний рік викладачі юридичних кафедр факультету взяли участь у роботі 275 наукових конференцій, з яких 146 — міжнародні; опублікували 8 монографій, більше 200 наукових статей та більше 220 тез наукових конференцій.

Вже стало традицією, коли викладачі факультету за результатами дисертаційних досліджень використовують накопичений матеріал у навчальному процесі. Результати НДР використовується також при виданні навчальних посібників з правознавства, комунального права України, конституційного права України, господарського права, цивільного права, кримінального права, криміналістики тощо.

Помітною подією в житті факультету став захист у 2007 році докторської дисертації завідувачем кафедри конституційного і міжнародного права, нині ректором ДонНУ Р.Ф. Гринюком за темою «Теоретична модель правової держави і проблемі її реалізації в сучасних умовах». Захист відбувся в одному із провідних юридичних вузів держави Національній юридичній академії ім. Я. Мудрого. В останні роки під його керівництвом здійснюється підготовка аспірантів та відбувається захист кандидатських дисертацій зі спеціальності 12.00.02 — конституційне право; муніципальне право. Загалом, за період з

2007 до першої половини 2013 року викладачами юридичних кафедр факультету було захищено 4 докторські і 22 кандидатські дисертації.

Починаючи з 2012 року науково-дослідна робота на економіко-правовому факультеті ДонНУ здійснюється у межах єдиної для усіх юридичних кафедр наукової теми «Розвиток правової системи України: стан та перспективи» (науковий керівник — д.ю.н., професор Р.Ф. Гринюк). Дослідження відбувається за наступними головними напрямками: «Тенденції сучасного розвитку правової системи України» (науковий керівник — к.ю.н., доцент В.А. Малига); «Конституційно-правові аспекти розвитку України як суверенної, незалежної, соціальної, правової держави в умовах європейської інтеграції і глобалізації» (науковий керівник — д.ю.н., професор Р.Ф. Гринюк); «Правове забезпечення розвитку господарської системи суспільства» (науковий керівник — д.ю.н., професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України А.Г. Бобкова); «Правове забезпечення захисту прав і свобод громадян, залучених до сфери кримінального судочинства» (науковий керівник — д.ю.н., доцент О.М. Моїсєєв); «Правове забезпечення організації державного управління» (науковий керівник — д.ю.н., професор С.С. Валітов); «Правове забезпечення прав і інтересів учасників майнових і особистих немайнових правовідносин» (науковий керівник — к.ю.н., доцент О.С. Янкова).

Головним змістом в організації наукової роботи студентів є їх залучення до науково-дослідної роботи з тематики кафедральних досліджень. Результати студентської наукової роботи апробуються на традиційних наукових конференціях, які щорічно проходять у квітні місяці. З кінця 90-х років до 2013 року видано понад 60 збірок матеріалів цих конференцій, де мали змогу опублікуватися тисячі студентів. Студенти факультету постійно стають переможцями та займають призові місця на олімпіадах, конкурсах наукових робіт, в юридичних змаганнях.

Найважливішими щорічними заходами для студентів, які організує Міністерство освіти і науки України, є Всеукраїнська студентська олімпіада з «Правознавства» та Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт. Після отримання відповідних наказів міністерства і наказів по ДонНУ, на факультеті утворюються конкурсні комісії та розповсюджується інформація про строки та умови проведення відбіркових турів. Відповідно до положення про Всеукраїнську студентську олімпіаду з «Правознавства», кафедри факультету готують тести трьох рівнів з 24 юридичних дисциплін, а конкурсна комісія визначає місце і час проведення відбіркового туру на факультеті. Зазвичай у тестуванні беруть участь декілька десятків студентів старших курсів. До аналізу результатів тестування залучаються активісти студентського наукового товариства факультету. Після визначення переможців формується команда з 3-х студентів, які беруть участь у Всеукраїнському турі олімпіади. У 2008 році студентка, а зараз старший викладач кафедри цивільного права і процесу Ю. Музикантова, посіла перше місце в особистому заліку у Всеукраїнській студентській олімпіаді з правознавства (Одеська національна юридична академія). В останні роки заключний тур олімпіади проводиться у Національному університеті «Юридична академія ім. Ярослава Мудрого». У 2012 році в особистому заліку студент факультету Я. Вишневський заповівняв 6 місце, у 2013 році студентка А. Антонова — 9 місце серед 63 учасників.

У 2007 році студентки В. Носенко та А. Рогач посіли перше місце у Всеукраїнській олімпіаді юридичних клінік (м. Острог) і представляли Україну у Міжнародному раунді змагань у м. Сідней (Австралія).

Для проведення факультетського туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт на факультеті також утворюється конкурсна комісія з представників кафедр. Про строки та умови конкурсу студенти інформуються заздалегідь. На першому етапі усі бажаючі студенти представляють роботи на кафедри; кафедри після попереднього відбору рекомендують кращі роботи для розгляду конкурсній комісії факультету. Конкурсна комісія факультету щорічно рекомендує від 10 до 15 кращих робіт для участі у Всеукраїнському турі конкурсу. Переможцями Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт ставали студенти А. Сошніков (2009 рік), О. Набойщикова, О. Коцуренко (2010 рік). За результатами другого туру конкурсу, який відбувся у березні 2011 року в Національному університеті «Юридична академія України ім. Я. Мудрого» (м. Харків), студентка М. Шалагінова отримала диплом I ступеня, студенти В. Жабський та Д. Єрємін — дипломи II ступеня, студенти А. Биканова та Я. Вишневський — дипломи III ступеня. В останні роки заключний тур конкурсу проводиться у березні місяці на базі Волинського національного університету ім. Лесі Українки (м. Луцьк). У 2012 році за рішенням журі конкурсу робота студента Я. Вишневського отримала диплом 1-го ступеня, робота студентки Є. Багрицевич — диплом 2-го ступеня, роботи студентів Д. Єрєміної, В. Маначинського та Я. Саленко — дипломи 3-го ступеня. У 2013 році робота студента О. Павленко отримала диплом 2-го ступеня, роботи студентів Я. Саленко та Т. Румянцевої — дипломи 3-го ступеня.

Студенти факультету беруть активну участь у змаганнях із різних галузей права, стають переможцями і призерами таких змагань. У 2009 році студентка Санжаровська-Гурлач посіла 2 місце у Всеукраїнських змаганнях з корпоративного права; студентка Н. Синицька — 2 місце у Всеукраїнських змаганнях з земельного права; студентка В. Корна — 2 місце у Всеукраїнських змаганнях з правового регулювання ринку нерухомості; студенти В. Жабський, Т. Селіванова, Т. Михайлов — 1 місце у Всеукраїнських змаганнях з банківського права. У 2010 році команда факультету у складі студентів Т. Михайлова, В. Жабського, А. Пархоменко стала переможцем Всеукраїнських судових дебатів з корпоративного права (Одеська національна юридична академія).

Протягом більш ніж 10 років у березні-квітні на базі факультету організуються Всеукраїнські змагання з кримінального права та господарського права. У їх організації беруть активну участь Молодіжний центр правових досліджень, Ліга студентів Асоціації правників України, а з 2013 року до цієї роботи долучилася Координаційна рада молодих юристів при Міністерстві юстиції України. Ці організації розповсюджують інформацію про змагання в юридичних вузах України, а місцеві осередки допомагають в організації відбіркових змагань на факультеті, які проводяться наступним чином. Викладачі кафедр кримінального права і процесу та господарського права готують фабули справ, після чого усі студенти, які бажають взяти участь у відбірковому етапі конкурсу, реєструються у факультетському журі конкурсу. Зареєстровані учасники відбіркових змагань отримують фабулу справи, журі заслуховує виступи конкурсантів та визначає переможців, з яких формується команда для участі у всеукраїнському турі. Щорічно у кожних відбіркових змаганнях бере участь значна кількість студентів факультету. За результатами Всеукраїнського туру у 2012 році у змаганнях з кримінального права і процесу «Майстерність судової промови» студентка Д. Скопюк посіла 1 місце у номінації «Кращий захисник», у 2013 році студентка Н. Андрєєва — 1 місце у номінації «Кращий обвинувач». У 2012 році на XIII Всеукраїнських змаганнях з господарського права і процесу ім. С.З. Михайліна команда факультету у складі студентів Д. Петренко

та Ю. Дмитренко посіла 2 місце у номінації «Кращий позивач», у 2013 році команда факультету у складі студенток І. Дерев'янка та С. Лебеденко — 1 місце у номінації «Кращий позивач».

30–31 березня 2013 року в Національному університеті «Одеська юридична академія» відбувся VII Всеукраїнський Брейн-ринг «Знавці Конституції» на кубок Президента Національного університету «Одеська юридична академія». Команда факультету у складі 6 студентів отримала диплом III ступеня.

Окрім того, студенти факультету беруть активну участь в юридичних наукових заходах міжнародного рівня. У травні 2013 року у м. Липецьк (Російська Федерація) відбувся Міжнародний молодіжний юридичний форум «Екологічна безпека в сучасному світі, на якому команда факультету у складі 6 студентів отримала грамоту за зайняте 3 місце. Студент факультету Низов В. у лютому 2013 року брав участь у Міжнародному студентському фестивалі (м. Трондхейм, Норвегія), на якому були присутні 400 учасників більше ніж зі 100 країн світу. Фестиваль було присвячено проблемам міжнародної торгівлі. Студентка А. Коновалова у квітні 2013 року виступила з доповіддю на міжнародній науковій конференції «Європа-2013», яка відбулася на базі Європейського гуманітарного університету (м. Вільнюс, Литва). Студент 3 курсу О. Павленко у квітні 2013 року взяв участь у XX Міжнародній конференції студентів, аспірантів, молодих вчених «Ломоносов-2013», яка відбувалася на базі Московського державного університету ім. М.В. Ломоносова.

Враховуючи досягнення, колектив факультету бачить перспективи подальшого розвитку науково-дослідної роботи у підвищенні якісного складу викладачів, зокрема збільшенні чисельності докторів юридичних наук; у подальшій співпраці з науковими установами та провідними вузами України і зарубіжних країн; в активізації роботи із залучення найбільш талановитих студентів до виконання теми міжкафедральної НДР.

*М.А. Захарченко,
кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного та міжнародного права*